

ТЕМА: Застосування методів генної та клітинної інженерії в сучасній селекції.

Генна інженерія — це сукупність методик для цілеспрямованого переносу потрібних генів від одного виду живих організмів до іншого (часто далеких за походженням). Організми, в геном яких уведено «чужі» гени, називають трансгенними (рослини та тварини) або трансформованими (бактерії та гриби).

Існує також група методів *хромосомної інженерії*, які застосовують на рослинах. Вони засновані на введенні в генотип рослинного організму пари чужих гомологічних хромосом, які контролюють розвиток потрібних ознак, або заміщенні однієї пари гомологічних хромосом на іншу.

Застосовують також метод гаплоїдів, заснований на вирощуванні гаплоїдних рослин з наступним подвоєнням хромосом.

Трансгенні рослини створюють з такими цілями:

- підвищення загальної продуктивності;
- підвищення стійкості до комах-шкідників;
- підвищення стійкості до гербіцидів;
- підвищення стійкості до стресових факторів;
- продукування білків, антитіл у трансгенних рослинах (інтерферон, імуноглобулін);
- отримання чоловічих стерильних рослин;
- зміна забарвлення у декоративних культур.

Мета створення трансгенних тварин:

- тварини, які б виробляли медичні продукти (трансгенні корови для отримання молока з умістом певних лікувальних речовин);
- тварини, які б давали важливу інформацію для провадження генної терапії у людини та ін.

Різні види трансгенних бактерій використовують для:

- бактеріального синтезу речовин;
- захисту рослин від морозів;
- поїдання нафти після техногенних катастроф.

Досягненнями генної інженерії на сьогодні є:

- 1) Створено високопродуктивні штами мікроорганізмів, які синтезують інсулін, інтерферони, соматотропін (гормон росту), різноманітні вітаміни та ферменти.
- 2) Створено банк генів (колекції генів різних організмів), що є необхідним для подальших досліджень і розвитку генної інженерії.
- 3) Розвиток генотерапії (лікування спадкових, онкологічних та деяких вірусних захворювань шляхом введення генів у соматичні клітини хворих людей з метою лікування захворювань).

Застосування методів клітинної інженерії в сучасній селекції

Клітинна інженерія — це конструювання клітин нового типу на основі їхнього культивування, гібридизації та реконструкції. Заснована на культивуванні окремих клітин або тканин на штучних поживних середовищах. Такі клітинні культури використовуються для синтезу цінних речовин, виготовлення посадкового матеріалу, отримання клітинних гібридів.

Вирощування клітинних (тканинних) культур. Клітини тварин і рослин, за їх переміщення до поживного середовища з усіма необхідними для життєдіяльності речовинами, здатні поділятися. Окремі клітин вирощують у поживних середовищах, на яких вони утворюють клітинні культури.

Гібридизація соматичних клітин. За неї видаляються клітинні оболонки і зливаються протопласти клітин організмів, що належать до різних видів — картоплі та томату, яблуні та вишні. Отримані гібридні клітини можуть бути основою для створення нових форм організмів.

Клонування. За пересаджування ядер соматичних клітин у яйцеклітини можливе клонування тварин — отримання генетичних копій від одного організму. В наш час отримано копію гладенької шпоркової жаби та деяких ссавців — домашньої миші, вівці, кози, свині, корови, кішки, собаки.

Створення химерних тварин. Є можливим завдяки злиттю ембріонів на ранніх стадіях. Таким чином були отримані химерні миші шляхом злиття ембріонів білих та чорних мишей, химерна тварина коза-вівця.